

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXI

Febrer i Maig de 1997

N.º 80-81

LA FUNDACIÓ DE L'ERMITA DE LA TRINITAT (I)

Ignasi Mª Muntaner

*A mn. Santiago Casanova, que ha mantingut,
constant, a l'ermita, el culte a la Trinitat,
i a Remei Casanova (a. C. s.) i Rosó Carbonell
que l'han cuidada tan bé i hi han rebut
amb tanta amabilitat tots els que hi han pujat*

L'ERMITA DE LA TRINITAT

L'ermita de la Trinitat és una de les devocions immemorials del sitgetans. Tan immemorial que ja fa més de sis-cents anys, sis segles, que dura. Situada molt amunt de la carena que tanca per ponent la cala de Vallcarca, gaudeix d'una vista magnífica, de manera que el seu cim s'anomenava muntanya de la Guàrdia, i des d'ella, en temps de conflictes bèl·lics, l'ermità feia senyals de foc o fum per avisar Sitges de l'arribada per mar de naus enemigues. Per quina raó l'ermita va ser dedicada a la Santíssima Trinitat és una incògnita. L'afirmació de Llopis i Bofill², que es degué a la troballa d'una creu amb una imatge de la Trinitat, a part que, si fos certa, suposaria que en algun moment històric s'hauria perdut una relíquia tan important i interessant com l'esmentada creu, no té cap suport documental i més aviat sembla una llegenda. Crec molt més encertada l'opinió de mn. Casanova³, que relaciona la dedicació de l'ermita a la Trinitat amb l'increment de la devoció dels fidels a aquest misteri, després que l'any 1334, trenta-nou anys abans de la fundació de l'ermita, el

papa Joan XXII manés que es dediqués un diumenge a l'any a recordar i commemorar la santíssima Trinitat. Amb el pas dels anys la construcció, del segle XIV, va haver de ser reparada i refeta en diverses ocasions, i quan, amb la desamortització, va passar, com tota la costa, des de Castelldefels a Sitges, de la propietat de la Pia Almoina a propietat de l'estat, aquest, que va vendre gran part de la costa al baró de Güell, va cedir la Trinitat a la parròquia, amb l'oposició, durant cert temps, de l'ajuntament, que també la pretenia. Cada any s'hi anava en processó el dia de sant Isidre, el 15 de maig, des de la creu d'aquest mateix nom. L'aspecte actual, amb el porxo de pedra rústega, és del 1910. Durant molts anys fou ermità de la Trinitat, la cuidà i millorà, en Manel Bertran i Sardà, dit Manel Xana. Durant la guerra civil l'ermita fou saquejada i calgué refer-la després del 1939. Actualment, cuidada i neta, és lloc de peregrinació per a molts sitgetans, especialment durant la quaresma i en el dia de la festa de la Trinitat.

¹ Fa uns anys, el 15 de juny del 1991, un grup de sitgetans vàrem pujar a la Trinitat, i, com sempre han fet, la Remei Casanova i la Rosó Carbonell ens van atendre amabilíssimament i ens van donar toia mena de facilitats. En tornar vaig prometre escriure quelcom sobre l'ermita. Pensava, concretament, no en cap composició literària sinó presentar i comentar el document que estudio en aquest treball. Però les meves intencions de fer-ho en un temps raonable van resultar inútils. La lectura del pergami va ser molt laboriosa, i les interrupcions, per culpa d'altres feines més urgents, van ser constants. Han hagut de passar tots aquests anys per poder completar la tasca. Ara, acabada ja, tinc la satisfacció d'haver pogut contribuir, una mica, a aclarir els orígens d'aquesta ermita, tan estimada per tots els sitgetans.

² Joan Llopis i Bofill: Ensaig històric sobre la vila de Sitges, Barcelona (La Hormiga de Oro) 1891, (hi ha una edició facsimil feta a Sitges pel Grup d'Estudis Sitgetans el 1977), pag. 124

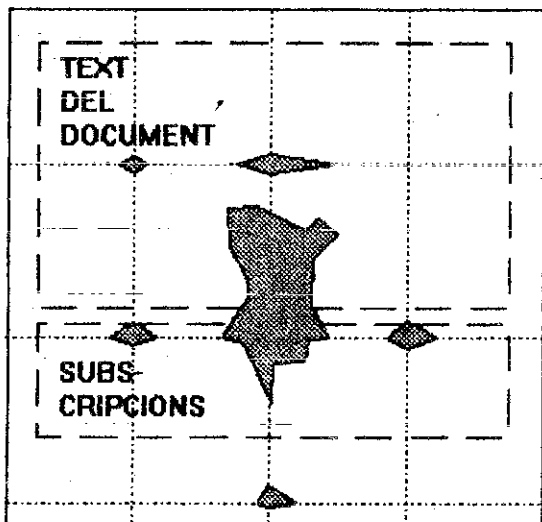
³ Santiago Casanova i Giner: L'ermita de la Santíssima Trinitat de Sitges, a "Gran Penedès" n.º 28 (II.1992), pag. 3.

LA FUNDACIÓ

L'ermita de la Trinitat va començar la seva història el 1373. En aquesta data, Jaume del Coll i Guillem Batlle, de la parròquia i hospital de Sitges, van acordar donar permís a Bernat Serra perquè pogués edificar sobre la serra que hi havia a la banda ponent de la cala de Vallcarca un habitacle i un oratori, que servissin d'habitatge i lloc d'oració d'un ermità, en aquell moment ell i després d'ell altres, perpètuament. Sembla que Bernat Serra ja vivia a la muntanya, i pagava, per ser-hi, al veí mas Molner un diner menut a l'any, el dia de Nadal. I també, que havia començat ja a construir-hi la seva casa. Però volia fer-hi també una capella. Això suposava que, donat el caràcter religiós que adquiriria el lloc, aquest passaria a mà morta, amb perjudici de dos dels beneficis parroquials i de l'hospital. Per això, després d'estudiar-ho i pensar-ho madurament, es va arribar a un acord, acceptat per les dues parts afectades, que es va posar per escrit en un document sobre pergamí. Ell és, per ara, l'única informació que tenim sobre els inicis de l'ermita de la Trinitat.

EL PERGAMÍ

El pergamí de què he fet esment, es conserva a l'Arxiu Històric de Sitges amb la signatura XVII 1373. És gairebé quadrat, amb unes dimensions de 57 cm

(horitzontal) per 56 cm (vertical). Per guardar-lo, es va doblegar el terç inferior cap a dalt i el terç superior sobre l'anterior i després, en vertical, la meitat esquerra sobre la dreta i una altra vegada la meitat esquerra sobre la dreta, de manera que les mides es van reduir a un rectangle d'aproximadament 15 cm (horitzontal) per 18 cm (vertical). Tots aquests plec han quedat marcats sobre el pergamí, tal com es pot veure en el dibuix adjunt. Les injúries del temps van anar gastant els angles del pergamí plegat, de manera que n'han desaparegut diversos trossos, un d'ells molt gran, com es pot veure en el

dibuix, i també va gastar de tal manera el plec central vertical que els dos trossos, dret i esquerra, van acabar separats, i durant molt de temps es va pensar que pertanyien a documents diferents. Actualment es guarden ja junts en espera del moment en què una restauració adequada els torni la unitat física. A part dels trossos menjats i perduts, hi ha diversos llocs en els quals, si bé es conserva el pergamí, l'escriptura s'ha perdut, esborrada per la humitat i les goteres. En alguns casos, la força corrosiva de la tinta ha deixat, malgrat tot, rastre en el pergamí, i mirant-lo atentament i amb llum adequada, encara és possible saber el que hi havia escrit. En altres llocs, la pèrdua ja no té remei.

El text va encapçalat amb una lletra inicial molt adornada, una I d'uns 15 cm, coronada per una creu. La ratificació del notari Ferrer Clapers va precedida del seu signe personal, una rosa d'uns 2 cm, intercalada entre la síl·laba *síg-* i la síl·laba *-num*. El text deixa al voltant un marge de 3'5 cm a dalt, a la dreta i a l'esquerra, i d'11 cm a la part de baix.

En el revers del pergamí hi ha, en tres llocs, unes línies que resumeixen el seu contingut. El tros més antic, amb una lletra que sembla del segle XVIII, diu: Trinitat.

Amortització feta ..... los beneficis
de St Pere Màrtir y St Miquel .....
la iglésia de Sta Tecla de la Vila.....
de la montanya de la Ferrosa y cala dels
Gats al hermità que es deia Rnt Pare
Serra ab que hagen de pagar per dita
amortització cada vegada .....
lo hermità per mort .....
als dits beneficiats .....
a 28 de 8bre 13.....
los homes i donas.....
Sitges.

Una segona anotació, més curta, es feta amb lletra del segle XIX i diu: "Segle XIV. 1375. Se parla de la hermita de la Trinitat". L'any està equivocac perquè el document és de 1373, i sembla que Llopis i Bofill va veure aquesta frase perquè la va aprofitar per a la curtíssima notícia històrica de la Trinitat que dona en el seu Assaig històric, dient: "Aquesta ermita és molt antiga, tota vegada que en un document del any 1375 (Arxiu de Sitges) consta que ja hi havia ermitans"⁴.

La tercera és amb llapis: "1375. Parla de la ermita de la Trinitat". La lletra sembla de la mateixa mà que l'anotació anterior, però ho fa dubtar que en el primer cas "ermita" hagi estat escrita amb h i en el segon no. Amb posterioritat, algú va corregir el 5 final de la data i hi va sobreescure un tres: "1373".

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ

La transcripció s'ha fet resolent les abreviatures, introduint la puntuació moderna i normalitzant les majúscules i minúscules. Les línies s'han numerat, indi-

⁴ Ensaig històric, pag 124

cant la primera meitat. La de l'esquerra, amb el senyal ¹ i números següents, i la meitat de la dreta amb el d'^{1b} i números següents. Pel que fa als trossos il·legibles, si s'ha esborrat només la tinta ho indico entre parèntesis, (xxx.....), i si ha desaparegut també el suport, la pell, entre claudàtors, [xxx.....]. He procurat que l'extensió donada a aquests parèntesis sigui aproximadament semblant a la que té el tros perdut del

document. Cal entendre, doncs, que els trossos entre parèntesis o claudàtors ja no existeixen, i, per tant, si en algun d'ells hi ha alguna paraula o frase, és únicament una proposta hipotètica que faig, la qual en alguns casos pot ser gairebé segura perquè és repetició de fórmules o trossos d'algun altre lloc del document, i en altres no tant, i no passa de ser una deducció suggerida pel context.

TEXT DEL DOCUMENT

¹ In Dei nomine. Noverint universi, quod nos, Jacobus de Colle, obtinens beneficium altaris Sancti Petri Martiris, et Guillelmus (Baiu)[li, ^{1b}obtinens be]necificium altaris Sancti Michaelis, constructorum in ecclesia Sancte Tecele ville de Cigiis, diocesis barchinonensis, et ego etiam, dictus ¹ Jacobus de Colle, ut procurator et administrator hospitalis eiusdem ville de Cigiis, attendentes vos, fratrem Bernardum (Serram ...)[.....] ^{1b}(...)petiam(.....) dictam montaneam heremam que fuit de proprietatibus mansi Mulnerii, dicte parrochie de Cigiis, qui mansus, ¹ et etiam dicta montanea, sunt sub dominio alodiali et pro indiviso dictorum beneficiorum. Que montanea terre fuit vobis (.....)[.....] ^{1b}.....]ma(.....) unius denarii minuti, annis singulis persolvendi, perpetuo, in festo Natalis Domini. Sicut terminatur dicta mon ¹tanea ab oriente, primum in honore dicti mansi Mulnerii, aquis evacuantibus, et primum ab la cala dels Gats, a meridie (cum ipsa.....)[.....] ^{1b}(....) et cum capite (.....), ab occidente cum tota la serra de la Fferosa et cum vertice montis de la Guardia, in quo, tempore ¹ transacto, fuit patibulum. Attendentes etiam vos, dictum fratrem Bernardum, pro proposito inductum habere intentum edificandi cellam ^{1b} et capellam, seu oratorium, in dicta montanea, eo ut heremita in dicta cella semper morari valeat, et simul habitaqulum facere, ¹ quod facere non possetis nisi nos vobis preberemus assensum, cum aliud redundaret in maximum preiudicium dictorum beneficiorum, quia ^{1b} veniret ad manum mortuam, et tunc nos, nomine dictorum nostrorum beneficiorum, et successores nostri in eisdem beneficiis, amitteremus seu ¹ perderemus laudimia et alia jura que inde, domino alodiali, ex alienationibus rerum emphiteoficalium sunt solita pervenire. Consi ^{1b} derantes, inquam, vos supplicasse reverendo in Xto patri et domino, domino Petro, Dei et Apostolice Sedis gratia barchinonensi episcopo, ¹ quatenus preberet assensum, una nobiscum, quod vos in dicta montanea possetis dictam cellam et capellam, seu oratorium, edificare, (seu) ^{1b} edificari facere, et quod, per compensationem mortificationis laudimiorum et faticarum provenientium ex alienationibus predictae ¹ montanee et pertinentium suarum, quicumque heremita succedens vobis in predictis, scilicet, toties quoties ipse heremita intraverit in dicta ce ^{1b}lla, daret nobis et successoribus nostris in dictis nostris beneficiis quindecim solidos barchinonenses. Qui, dictus reverendus dominus, Barchinone ^{1b} episcopus, perquirens utilitatem dictorum beneficiorum, comisit causam huiusmodi dilectis suis in Xto Bernardo Arrouerio, presbitero, reg(enti) ^{1b} curam animarum in dicta ecclesia Sancte Tecele de Cigiis, ac Bernardo de Casadamunt, presbitero, procuratori castri et ville ¹ predictae de Cigiis, videlicet, quod accedendo ad dictam montaneam, assumptis secum duobus seu tribus probis hominibus, fidedignis et in ta ^{1b}libus et similibus expertis, viderent et diligenter recognoscerent an esset nobis, nomine dictorum beneficiorum, utilius dictam mortifi ¹ cationem facere, sub modo predicto, vel non facere, referentes ipsi cognitores eidem domino episcopo, ut ipso domino episcopo informato (.....) ^{1b} ....) viam eligeret tuciorcm. Prout de dicta comissione constat plene per quandam litteram papiream patentem ipsius domini episcopi, ¹ eiusque sigillo, ut prima facie videbatur, in dorso sigillata, date Barchinone octava die novembris anno a Nativitate Domini millesimo ^{1b} trecentesimo septuagesimo secundo. Qui, dicti cognitores, visa ad oculum primum dicta montanea, una cum aliquibus probis ¹ hominibus dicte ville, in talibus et similibus expertis, prestitito per eos ad sancta Dei quattuor evangelia juramento veritatis (.....) ^{1b}acone) venerabilibus viris, dominis Ffrancisco Botella, priori Sancte Eulalie de Campo, Barchinone, et Petro de Santo Amancio, ¹ Dertuse hospitalario, ac Guillelmo de Fontibus, canonico et decano Valentie, dicti domini episcopi, nunc in remotis agentis, vica(riis ^{1b} genera)libus in spiritualibus et temporalibus, quod melius et utilius erat dictis beneficiis et dicto hospitali, et nobis eorum nomine, et succes ^{1b} soribus nostris in eisdem, dictam mortificationem facere de dicta montanea sub forma predicta, quam si ipsa remaneret inculta et herem[a, ^{1b} .....]qui dicti domini vicarii decreverunt esse utile fieri mortificationem presentem sub forma infrascripta. Quam mortificationem ¹ vos gratuite acceptastis et habetis acceptam, ob quod nos, dicti beneficiati ac procurator et administrator prefati, predictis nominibus, pressum[.....] ^{1b}....e] venire contrarium. Igitur, nos, dicti Jacobus de Colle et Guillelmus Baiuli, beneficiati predicti, et ego etiam, dictus Jacobus de ¹ Colle, nomine procuratoris dicti hospitalis, de et cum assensu, auctoritate et voluntate dictorum venerabilium vicariorum in spiritualibus ac temporalibus ^{1b} [.....](dictam sedem) Barchinone, prospicientium, una nobiscum, indemnitati dictorum altarium et hospitalis satis ex premissis ¹ est provisum ex dicta presentia, per nos, predictis no[minibus], et omnes successores nos

tros dictorum nostrorum altarium et dicti etiam hospi[talis, et sui pro I^o curator et] (administrator), concedimus cum presenti plenamque conferimus licentiam et potestatem vobis, dicto fratre Bernardo Serra, I^o heremite predicto, quod vos in dicta montanea possitis edificare seu edificari facere cellam, sive cellam iam inceptam perficere. I^o (ita ut) vos et alii heremite, quicumque fuerint post vos, scilicet unus post alium, possitis in dicta cella habitationem facere, necnon I^o possitis vos in dicta montanea capellam seu oratorium construere, vel construi facere ac edificari. Et predictam cellam (et I^o capellam) seu oratorium, ac etiam totam dictam montaneam, vos et alii heremite post vos succedentes in predictis, habeatis, I^o teneatis et possideatis, non obstante quovis interesse dictorum nostrorum beneficiorum ac etiam dicti hospitali, et sine aliquo obstaculo I^o vel opos)itione nostri, nomine dictorum nostrorum beneficiorum, et successorum nostrorum in ipsis beneficiis et hospitalis predicti, et sui procuratoris et I^o administratoris. Sit tamen quod vos, et dicti vestri successores in predictis, qui habeant esse heremite, detis et solvatis, bene ac (.....), I^o nobis et successoribus nostris in predictis nostris beneficiis, decimam partem omnium fructuum qui inde, in dicta montanea, prove I^o nient, prout ipsam decimam iam nos, nomine dictorum beneficiorum, sumus recipere soliti. Item, dictis possessori dicti mansi Mulne(rii, po I^o ssid)ens predictae montanae, in nuda tamen perceptione, anuatim, perpetuo, in festo Natalis Domini, unum denarium mi I^o nutum. Item etiam, quod in emendam et compensationem laudimiorum et sdevenimentorum predictorum, quibus deinde dicta nostra beneficia I^o (perde)bunt, ex quo predicta ad manum mortuam irrevocabiliter pervenerunt, que laudimia et sdevenimenta nos, dicti bene I^o ficiati, nomine dictorum beneficiorum, haberemus ex alienationibus predictorum, quandocumque et quotiescumque alienaretur, si penes vos ut laycam et pru(..... I^o ..seu) aliam quaecumque laycam personam remaneret, habeamus, ultra dictam decimam, nos, dicti beneficiati, et successores nostri in dictis I^o beneficiis, dictos quindecim solidos barchinonenses, scilicet, toties quoties mutaberit heremita per mortem vel aliud in dicta cella seu oratorio. Conve(ni I^o bentes) et promittentes nos, dicti beneficiati et procurator et administrator predicti, predictis nominibus, vobis fratri Bernardo Serra predicto, et vestris I^o successoribus heremitis in predictis, quod presens instrumentum et omnia et singula contenta in eo nos, nominibus [dictorum beneficiorum, et successores I^o nostros in] dictis beneficiis, et procuratores etiam et administratores dicti hospitalis, quicumque fuerint, rata, grata et firma perpetuo habebimus, I^o tenebimus et observabimus, et habebunt, tenebunt et observabunt, et in aliquo nunquam contra ea vel eorum [bona, nos vel aliquam personam.....] I^o (fanct), vel (veniet) aliquo modo, jure, causa vel ratione. Et ad hec nos, Ffranciscus Botella, Petrus de Sancto Amancio et Guillel I^o mus de Fontibus, vicarii predicti, attendentes, tam ex fidedigna dictorum cognitorum relatione, per dictis pro[bis hominibus in comissione] I^o predicta (dicto)rum (perito)rum quam aliud, etiam nobis ex certo constare conditionem dictorum altarium et hospitalis deteriore non I^o fieri ex premissis, immo etiam meliorem, causis et rationibus antefatis, volentesque ob Dei et beate V[irginis] Marie honor[em] ..... I^o (..)e rel(astis.....), predicto opere pio per vos, dictum fratrem Bernardum, in predicta montanea fiendo, ut dictum est, locum I^o dare, idcirco, previis colloquio, solemni consilio et tractatu, premissis consentimus expresse ex certa [scientia, hec omnia laud] I^o amus, approbamus (et) confirmamus, (no)sq[ue], dicti vicarii eis omnibus auctoritatem nostram prestamus. Et ad hec, ego, dictus I^o frater Bernardus Serra, heremita predictus, laudans predicta eisq[ue] expresse consentiens ex certa scientia, [..... promitto vobis, Jacobo de Colle et] I^o [Guillelmo] Baiuli, beneficiatis et procuratori predictis, et vestris successoribus in eisdem, quod, in et pro emenda I^o ac satisfactione predictorum, ego et successores mei, heremite in predictis, scilicet toties quoties muta[verit heremita per mortem vel] I^o [aliud in dicta cella seu oratorio.] (solvemus) eisdem dictos quindecim solidos, et etiam faciemus et complebimus omnia alia et singula que I^o per me et dictos meos successores inde sint fienda et complenda, sicut et prout superius continetur. Et pro hiis o[mnibus et singulis complen I^o dis obligo vobis](omnibus nostri)bus in predicta, specialiter ius emphiteotiale nunch pertinens in predictis, et generaliter omnia alia I^o bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda. Hec igitur, que et prout superius dicta sunt, facimus, par(iter)[.....] I^o [vobis, fratri] (Bernardo) Serra, (...bus) et heremita, per nos, eisdem nominibus, et omnes successores nostros in dictis beneficiis, hospitali I^o et montanea, scilicet pars parti, et nobis adinvicem, necnon et vobis, notario infrascripto, tanquam publice persone, pro nobis et [.....] I^o [.....](.....et) pro aliis etiam personis quarum interest et intererit, recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti. I^o Volentes nos, dicte partes, predictis nominibus, quod de hac noti fiant et possint fieri, et trad(endo) consimili(bus) [.....] I^o [.....] infrascripti. Actum est hoc in villa de Cigiis, octavadecima die octobris, anno a Nativitate Domini millesimo I^o trecentesimo septuagesimo tertio. Sig+num Jacobi de Colle, sig+num fratris Bernardi Serra, predictorum. (...) pre[.....] I^o [...].....) proximos. Presentibus testibus Berengario Mari, Guillelmo Berto, de Cigiis, et Bernardo Gali, castri I^o de Calafello. Sig+num Guillelmi Baiuli, presbiteri. Omnia hec laudo et firmo in dicta villa de Cigiis, vicesima (septi)ma die mensis ..... I^o [.....] (presentibus) testibus Petro des Casals, Raymundo Samar et Petro Quart, laticida, dicte ville de Cigiis.

I^oEgo Bernardus Arrouerius, presbiter, (.....) [.....] (.....)

.....)].....] [116].....]
 .....] [142(dictis) beneficiis, refferens et cognoscens, hic me manu propria
 (sub)[scri](bo) in testimonium premissorum.

[15 Ego, Bernardus Casademunt, presbiter, ... (.....) procuracione predicta ..... ut predictum, una cum discreto (...)[.....] [130].....](.....) dicto (.....) et aliquibus probis hominibus (.....) pro hiis assumptis ut supra (.....) [11] ..... dictis beneficiis, refferens et cognoscens, hic in manu propria subscribo in testimonium premissorum.

[16 Nos, Petrus, Dei gratia episcopus barchinonensis, predicta laudamus ac firmamus et decretum nostrum apponimus hic manu propria.

[16 Signum Ferrarii de Claperiis, auctoritate regia notarii publici per totam terram et dominationem illustrissimi domini reg [16]is Aragonie, qui hoc instrumentum in eius posse, firmatum per dictum discretum Jacobum de Colle, beneficiatum et procuratorem (prefatum). [17] et per dictum ffratrem Bernardum Serra, heremita predictum, scilicet decima octava die octobris anno a Nativitate Domini millesimo (trecentesimo septuagesimo [17] tercio.) et postea per dictum Guilelmum Baiuli, beneficiatum supradictum, xxvii die mensis et anni proxime dictorum, et postea firmatum per dictos [18] discretos cognitores, et etiam per reverendum in Xristo patrem et dominum, dominum episcopum Barchinone, et e(.....) [18].....) scribi fecit et clausit. (.....) raso et smendato in linea x, ubi dicit et: _____
 (continuarà)

CENT ANYS DELS GEGANTS DE SITGES (1897-1997) (1)

Francesc Parra i Mestre

Es contenen moltes faules que diuen que els gegants vivien a la terra i construïen els megalits i els menhirs. Els celtes, els pells-roges, els indis i els egipcis creïen en els gegants. En totes les cultures hi ha mites que parlen de gegants. Encara que sembla que l'origen dels nostres gegants ve dels celtes els quals construïen ninots alts fets de fusta i palla per oferir-los als déus i els atribuïen poders fertilitzants.

Una llegenda ens narra que les muntanyes de Montserrat eren un estol de gegants que van ser convertits en roca per un encanteri. Els gegants formen part de les nostres rondalles i llegendes transmises de generació en generació.

Diu Joan Amades que la teoria que creu que té més encert és que els gegants, capgrossos, dracs, àligues i altre bestiar simbolitzen els vicis i errors del paganisme vençuts pel cristianisme, essent aquest el motiu de fer-los anar davant de les processons del Corpus, Com

una demostració que els esperits del paganisme fugen, allunyant-se davant de la presència de Jesucrist en el Santíssim Sagrament, com a vençuts davant del vencedor.

Pocs anys després d'iniciar-se la processó del Corpus a Barcelona, ja sortien dos gegants: Goliat, portat per David, el seu vencedor i Sant Cristòfol, portant el Nen Jesús sobre l'espatlla.

Més tard trobem notícies de gegants a Girona, Manresa, València i Vic, i la geganta no apareix documentada fins al segle XVI. La primera data que trobem referent a una geganta a Catalunya és la de l'any 1557 a Girona.

El 1780 el rei Carles III va prohibir l'exhibició dels gegants, per tant aquest costum va desaparèixer. El rei diu: "... Ha llegado hasta mí la noticia de notables irreverencias que en la Fiesta del Corpus Chistri de esta año se han cometido con ocasión de los gigantes y danzas..., solo servian para aumentar el desorden i distraer i resfriar la devoción a su Divina Majestat...".

A causa d'aquest fet, es va enviar al bisbe de Barcelona la següent ordre: "De acuerdo del Consejo, remito a V.I. el ejemplar adjunto de la cédula de S.M. por la cual manda que en ninguna iglesia de estos reinos, sea catedral, parroquia o regular, haya en adelante danzas, ni gigantes, ni gitanillos, sino que cese del todo esta práctica en las procesiones i demás funciones eclesiásticas, como poco conveniente a la gravedad y decoro que en ellos se requiere, a fin V.I. se halle enterado de su contenido para su cumplimiento

en la parte que le toca y del recibo que dará aviso para ponerlo en la superior noticia del Consejo. Dios guar-

de a V.I. Muchos años. Madrid, 18 de agosto de 1780."

Malgrat això, a poc a poc, moltes poblacions van anar construint els seus gegants. A mitjans del segle XIX es construïren gegants a L'Arboç (1816), Berga (1850), Capellades (1899), Lleida (1840), Montblanc (1820), Olot (1889), Palamós (1886), Queixans (1892), Reus (1805), Sabadell (1840), Sitges (1840), Solsona (1860), Terrassa (1850), Tivissa (1851) i Tortosa (1870), entre d'altres.

Arribat el segle XX la tradició gegantera anà creixent fins als anys de la guerra civil. Llavors molts gegants foren cremats i destruïts. El món geganter es diluï i perdé força, fins al temps de la postguerra. A partir dels anys cinquanta, es fomentà un altre cop aquesta tradició i es disparà en sentit ascendent la construcció de gegants.

La primera notícia que tenim dels gegants de Sitges és de l'any 1814, encara que no és té la certesa que siguin els de la vila. Va ser però entre 1840 i 1845 que

Joan i Joaquim de Querol i Cabanyes, residents al carrer de l'Aigua van construir els primers gegants d'estil moro. Van ser uns gegants de tres metres d'alçada i que agradaven força a la gent.

El 1888 la geganta estrenà perruca nova, i durant molts anys el seu pentinat era model que servia a les noies del poble per adornar els seus cabells.

Segons una nota publicada a l'Eco de Sitges del 8 de juny de 1890: "*Sentimos mucho, pero no podemos llorar, la gigantesca caída de la jiganta des del primer piso de la casa de su peinadora, donde había acudido para lucir su garbo y su peinado verdaderamente artístico; el lance, a pesar de su gravedad, no tuvo fatales consecuencias que eran de temer, pues con autorización facultativa, pudo pasear por la población con el natural contento de sus numerosos admiradores*".

A les 11 hores del matí del 23 d'agost de 1896, els gegants juntament amb la resta dels balls populars, es dirigiren cap als terrenys de la Terracavada amb motiu de la benedicció i col·locació de la primera pedra de les cases per a obrers. Aquests gegants varen durar fins aquell any, ja que per arreglar-los calia una llarga i cara restauració i era més pràctic construir-ne uns de nous.

Els gegants moros sortiren fins l'any 1912, ja que el pes excessiu de la nova parella de gegants, privava que sortissin amb freqüència, i aquest problema es va haver de resoldre alternant les sortides que havien de fer, alguns anys els moros, altres la parella nova, fins que després d'uns anys, els gegants moros passaren a les mans del senyor Josep Soler Robert, que els comprà a l'ajuntament.

L'Il·lustríssim Ajuntament de Sitges ordenà construir uns gegants nous a causa del greu estat en què es

ELS GEGANTS NOUS DE SITGES

Mestre "Mestret", pagès i home molt fort, que s'enca-
rregués de portar-los, i el que va fer va ser portar ell sol
els gegants, en primer lloc el gegant situat a la plaça de
l'Ajuntament, deixant-lo davant de la casa número 13
del carrer Major, tornant tot sol a recollir la geganta. I
així va anar fent etapes fins als terrenys de la
Terracavada.

Després d'això altres es van atrevir a fer el mateix i
es va decidir que fossin geganters en Mingo d'en Met i
en Magí d'en Borràs.

Segons l'Eco de Sitges i altres diaris de l'època, a la
gent de Sitges no els va acabar d'agradar aquests
gegants i trobaren que tenien algun defecte de forma.
El gegant en general agradà tothom, malgrat tenir algu-
nes lleugeres incorreccions, en canvi la geganta neces-
sitava modificacions de més importància que amb el
pas dels anys s'hi anaren incorporant. Aquella parella
de gegants volia representar Jaume I el Conqueridor i
una dama de l'època, encara que, a la geganta aquest
paper no li acabava d'escaure. Durant la Festa Major
els nous gegants van ser acompanyats pels gegants
moros, cosa que entusiasmà els veïns.

La quantitat recollida per la comissió de senyores fou
de 718 pessetes, que van ajudar al pagament del ves-
tuari dels gegants. Després de la seva estrena aquests
gegants van desaparèixer, fins al Corpus de 1899 en
què van tornar a sortir junt amb els antics gegants
moros, gràcies a un grup de veïns de la vila.

A partir d'aquell moment i fins al 1912, com hem

trobaren els vells. L'obra va ser encarregada a Eusebi
Vidal, de Barcelona, i a Marçal de Sitges, segons figu-
rins de Lluís Labarta i Grañé. Els construí J. Escalles.
De part del vestuari s'encarregà Santaliestra i dels
ornaments el senyor Sala. Aquests gegants foren cons-
truïts al taller "El Ingenio", del carrer de Rauric, de
Barcelona, especialitzats en la construcció de gegants,
nans i figures de cartró.

Josepa Mestre de Ribas, Dolors Llopis, vídua de
Querol, Josepa Forment de Soler, Josepa Mestre de
Mirabent, Francesca Selva de Llopis, Salvadora Font
de Dalmau, Josepa Solé de Virella i Elàdia Masó de
Julià formaren la comissió de senyores col·laboradores
a la realització dels gegants.

Totà la tarda del dia 22 i el matí del 23 d'agost van
necessitar els creadors dels gegants per muntar i vestir
els gegants. A les dues del migdia, els gegants nous,
juntament amb la resta dels balls populars van
començar a caminar pel carrer Major i el de Sant
Francesc fins als terrenys de la Terracavada, on s'inau-
guraven les cases per als obrers.

Com a fet curiós direm que en el moment de la cer-
cavila, les persones encarregades de dur els gegants,
que cren els geganters dels antics gegants moros, no es
van atrevir a dur-los a causa del seu excessiu pes. A
causa d'aquest problema i veient que els geganters es
negaven a aquest treball, l'ajuntament manà a Silvestre

csmentat abans, els gegants cristians (per diferenciar-los dels gegants moros), i els antics gegants, anaven sortint, un any uns i l'altre els altres, ja que, pel feixuc pes dels gegants nous, quan aquests sortien no ballaven gaire, i calgué fer-hi diverses reformes, i també perquè els vilatans insistien a veure els gegants antics.

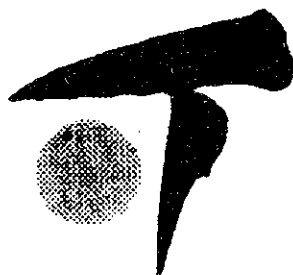
L'ajuntament que tenia cura de la bona conservació dels gegants, va disposar traslladar a un dels departaments de l'edifici de l'ajuntament l'armari on aquests

es guardaven, eixamplant-lo de manera que poguessin guardar-se tot l'any sense necessitat de desmuntar-los, cosa que asseguraria la seva bona conservació.

L'any 1902 es va organitzar a Barcelona el primer concurs de gegants, nans i monstres amb motiu de les festes de la Mercè. Els nostres gegants hi van participar, causant bon efecte i guanyant una medalla d'argent i un diploma d'honor per la seva indumentària.

(continuarà)

**Aquest número ha estat publicat
amb el suport de:**

Caixa Tarragona

La nostra força!